

TIBBIYOT TERMINLARINING SEMANTIK HUSUSIYATLAR

Maxmudova Irodaxon Xatamjonovna

Andijon davlat chet tillar instituti

Tel: +998916175599

E-mail: irodamakhmudova24@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola ingliz tibbiyot terminlarining semantik hususiyatlari, ularning ma'nolari va turli shakllari bo'yicha tushunchalar taqdim qiladi. Maqolada "diabetes" va "cardiomyopathy" kabi tibbiyot terminlari namuna tarzida yoritib berilgan va ularning o'zaro aloqalari ham ko'rsatilgan. Ushbu maqolada tibbiy terminologiyaning xususiyatlari ko'rib chiqiladi hamda tibbiyot terminlarining semantik tahlili keltirib o'tiladi.

Kalit so'zlar: terminologiya, tibbiyot, semantika, balandlik, temp, baland ovoz, rezonans.

SEMANTIC CHARACTERISTICS OF MEDICAL TERMS

Abstract: this article provides an insight into the semantic features of English medical terms, their meanings and agreement patterns. In the article, medical terms such as "diabetes" and "cardiomyopathy" are shown through examples and their mutual relations are also shown. This article examines the characteristics of medical terminology. The article presents a semantic analysis of medical terms.

Key words: terminology, medicine, semantics, pitch, tempo, loudness, resonance.

СЕМАНТИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА МЕДИЦИНСКИХ ТЕРМИНОВ

Аннотация: эта статья дает представление о семантических особенностях английских медицинских терминов, их значениях и моделях согласования. В статье на примерах показаны такие медицинские термины, как «сахарный диабет» и «кардиомиопатия», а также показана их взаимосвязь. В данной статье рассматриваются особенности медицинской терминологии. В статье представлен семантический анализ медицинских терминов.

Ключевые слова: терминология, медицина, семантика, высота тона, темп, громкость, резонанс.

Kirish. Tibbiyot sohasida ishlatiladigan terminlar, o'ziga xos ma'nolari va turli xil shakllari bilan bir biriga chambarchas bog'liqdir. Bu terminlarni o'rganish uchun tibbiyot sohasidagi maxsus bilim va tajribaga ega bo'lish talab qilinadi. Paralingvistik tibbiyot terminlari esa, ularning ma'nolari va kelishuv shakllari bo'yicha boshqa so'zlardan farqli bo'ladi. Paralingvistik tibbiyot terminlarining semantik hususiyatlari,

meditsina sohasidagi terminologiya va tushunchalarning o'ziga xos xususiyatlarini ifodalaydi. Bu terminlar, tibbiyot sohasida ishlatiladigan maxsus so'zlar, ularning ma'nolari, kelishuv shakllari va ularning o'zaro aloqalari haqida ma'lumot beradi. Tibbiyotning terminologik metatili o'z rivojlanishida bir necha bosqichlarni bosib o'tdi. Uzoq vaqt davomida tilshunoslarning tibbiy lug'atni o'rganishga qiziqishi zaiflashmadi, aksincha, maxsus sharoitlar tufayli tibbiyot tilining faoliyati va rivojlanishi tobora yangilanib bormoqda.

Tibbiyot terminlarining semantik hususiyatlari

Tibbiyot terminlarining semantik hususiyatlari, ularning ma'nolari va ishlatilishiga oid qoidalarni o'rganishga yordam beradi. Bu hususiyatlar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

1. Tuzilishi: Tibbiy terminlarning tuzilishi, ularning ma'nolari va ishlatilishiga oid qoidalarni tushunish uchun muhimdir.

2. Ma'nosi: Tibbiy terminlarning ma'nosi, ularning ishlatilishiga oid qoidalarni tushunish uchun muhimdir. Ma'nolari, kasalliklar va davolash usullari bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

3. Ishlatilishi: Tibbiy terminlarning ishlatilishi, ularning ma'nolari va tuzilishiga oid qoidalarni tushunish uchun muhimdir. Ishlatilishiga oid qoidalarni bilish, terminlarni to'g'ri tarzda ishlatishga yordam beradi.

4. Prefikslar va suffikslar: Tibbiy terminlarda ishlatiladigan prefikslar va suffikslar, ularning ma'nolari va ishlatilishiga oid qoidalarni tushunish uchun muhimdir.

5. So'zlar orasidagi farq: Tibbiy terminlarning bir-biridan farqini tushunish, ularning ma'nolari va ishlatilishiga oid qoidalarni tushunish uchun muhimdir.

6. Tarjima: Tibbiy terminlarni tarjima qilish, ularning ma'nolari va ishlatilishiga oid qoidalarni tushunish uchun muhimdir. Tarjima qilishda, terminlarning to'g'ri tarzda tushunilishi va ishlatilishi muhimdir.

Tibbiyot terminlari, tibbiyot so'zlarining aniq va ma'noli tushunchalarini ifodalash uchun ishlatiladi. Bu terminlar, tibbiyot so'zlarining ma'nolari, ularning xususiyatlari va ulardan foydalanish usullari haqida ma'lumotlarni o'z ichiga oladi.

Tibbiy terminlar, tibbiyot sohasida ishlatiladigan maxsus so'zlar, ularning ma'nolari, turli shakllari va ularning o'zaro aloqalari haqida ma'lumot beradi. Misol uchun, "diabet" so'zi, o'ziga xos ma'nosi bilan tibbiyot sohasida ishlatiladi. Bu so'zning ishlatilish shakllari ham o'ziga xosdir, chunki bu so'zni tushunish uchun tibbiyot sohasidagi maxsus bilim va tajribaga ega bo'lish kerak. Bu so'zning boshqa shakllari, o'simliklar va hayvonot olamida yuzaga keladigan diabetlarni ham ifodalaydi. Shunday qilib, paralingvistik tibbiyot terminlarining semantik hususiyatlari, ularning ma'nolari va turli shakllari bilan bog'liqdir va ularning o'zaro aloqalari mavjud.

Boshqa bir misol, "cardiomyopathy" so'zi. Bu so'zning ma'nosi "yurak kasalligi"

degan ma'noda ishlatiladi. Bu so'z ham ishlatilish shakllari bo'yicha o'ziga xosdir, chunki uni tushunish uchun yurak kasalliklari bo'yicha tibbiyot sohasidagi bilim va tajribaga ega bo'lish kerak. Tibbiyot terminlari orasida bir-biriga o'zaro aloqalar mavjud. Bu aloqalar, ularning ma'nolariga va turli xil shakllariga bog'liq bo'ladi. O'rganilayotgan tibbiy atamalar turli xil leksik va semantik guruhlarga tegishlidir. Hosil bo'lgan tibbiy atamalarning ko'p qismi ot so'z turkumini o'z ichiga oladi. Tadqiqotlar natijasida paralingvistik tibbiyot terminlarining nazariy asoslari aniqlandi va hozirda ularni amaliyotga qo'llash chora tadbirlari amalga oshirilmoqda. Unga ko'ra tibbiy atamalar tibbiy terminologik sifatida nutqning barcha qismlari bilan ifodalanadi. Unga ko'ra, Ingliz tibbiyot terminologiyasi va ularni o'zlashtirishni osonlashtiruvchi uslubiy strategiyalari tibbiy terminologiya asoslarini tashkil qiladi.

Tibbiy atamalarni semantik taqqoslash bizga so'z ma'nosining o'zgarishi va o'zgarimasligi bilan bog'liq bo'lgan almashinish qobiliyatini aniqlashga yordam berdi. O.E.Nibekken batafsil ushbu yo'nalishni tahlil qilgan va ingliz biologiyasi va tibbiyotidagi sinonim atamalar hamda ilmiy terminologiyada lotin va yunon morfemalarining o'rnini bosishi to'grisida qisman o'rgandi. Bu masalani S.G.Berejan ham moldavan tili misolida archi-, extra-, ultra, supra-, super-, hype ustun qo'shimchalari bilan ko'rib chiqdi. (S.G.Berejan 20, 246-250). Morfema almashtirishning boshqa turi ham mavjud bo'lib, unda bir xil ma'noga ega bo'lgan lotin yoki yunoncha sinonim morfemalar so'zlarning semantik mazmuniga zarar yetkazmasdan bir-birini almashtiradi. Masalan, yunoncha giper-, poli-, plé(o)- bir xil ma'noga ega. Ular o'zaro almashinadigan va polidaktiliya (polidaktilizma), giperdaktiliya (ko'p barmoqlar, barmoqlarda beshdan ortiq barmoqlarning mavjudligi).(qo'l yoki oyoq), polymastie - pléomastie (ikkitadan ortiq sut bezlari mavjudligi), polythélie -hyperthélie (ikkitadan ortiq ko'krak borligi), politrixoz - gipertrikoz (gipertrikoz, haddan tashqari tuklilik) tipidagi sinonimik dubletlarni hosil qiladi.

Morfemalarning almashinishi ba'zan lotincha elementlar o'rniga fransuzcha elementlarni qabul qilishiga olib keladi. Masalan, sous-cutané (sous-cutané emas), hypodermique, surréflectivité (suprareflectivité) hyperréfectivité, sous-diaphragmatique -sous-phrénique, surtension. Morfemalarning nutqda qo'llanilishining o'ziga xos belgilarini ularni semantik sinflarda tahlil qilganda ko'rish mumkin, olingan natijalar kabi muhim ahamiyatga ega.

subdomen tillari va darajalari bo'yicha o'rganilayotgan morfemalarning ko'rsatkichlari. O.S.Axmanova: "Morfema morfologik daraja birligi sifatida mazmun tizimining mos elementi bilan o'zaro bog'langan, shu til modellari bo'yicha ifoda tizimining eng kichik va muntazam takrorlanuvchi birligidir" deb ta'kidlagan.

Xulosa. Ingliz tibbiyot terminlarining semantik hususiyatlari, ularning ma'nolari va turli shakllari bilan bog'liqdir. Ular tibbiyot sohasidagi maxsus bilim va tajribaga

ega bo'lishni talab qiladi va o'rganuvchilarda nafaqat til bilimi hamda tibbiy bilimlarning ham bo'lishini taqazo etadi. Shu sababdan paralingvistik tibbiy terminlar ko'p xolatlarda asosan tibbiyot xodimlari tomonid ishlatiladi va mano kasb etadi. Bu terminlar o'zaro aloqalarga ham ega bo'ladi..

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Merriam-Webster's Medical Dictionary Mass Market Paperback. Merriam-Webster Inc., – 2016. – 896 p.
2. Robinson A. Implementation of the Integrative Approach to Teaching Medical English for Academic Purposes / A. Robinson, Yu. Lysanets, O. Bieliaieva //
3. Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи : збірник статей III Міжнародної наук.-практ. конф., Полтава, 31 травня – 01 червня 2018 р. – Полтава : Вид-во «Астроя», 2018. – С. 273–281.
4. I. Znamenska. Medical English. Student's Book. / I. Znamenska, O. Bieliaieva, O. Pisotska, K. Havrylieva. – Vinnytsia: Nova Knyha, 2020. – 264 p.
5. BEJENAR G. I. Structural-semantic characteristics of French medical terms: Autoref. dis. ... sugar. Philol. -L., 1973. 20 p.
6. АКХМАНОВА О. S. Dictionary of linguistic terms. -М.: Encyclopedia, 1969. - 607 p